

مشاوره در مدارس و سند تحول بنیادین

نگاه سند تحول بنیادین به جایگاه مشاوره در مدارس، راهکارهای هدایت تحصیلی و هدایت شغلی دانش‌آموزان، مهم‌ترین آسیب‌ها و مسائل مبتلا به مدارس کشور، برنامه‌های سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره و انجمن مشاوره ایران برای مشاوران مدارس، محورهای اصلی گفت‌وگوی این شماره مجله با عزت‌الله فولادی، عضو هیئت مدیره و رئیس کمیته تخصصی مشاوران مدارس انجمن مشاوره ایران، است.

فولادی، دانش‌آموخته مشاوره، دارای چندین سال سابقه کار در آموزش و پرورش و مؤلف چندین کتاب مانند «مشاوره همتایان»، «برنامه آموزشی همیار مشاور» و «استراتژی‌ها و برنامه‌های پیشگیری از خودکشی با تأکید بر نوجوانان و جوانان» است.

وی علاوه بر تجربه کردن سطوح مختلف مشاوره در دوره‌های راهنمایی، دبیرستان و پیش‌دانشگاهی، به‌عنوان کارشناس مسئول، معاون و سرپرست دفتر مشاوره تربیتی-تحصیلی در وزارت آموزش و پرورش انجام وظیفه کرده است. آنچه در ادامه می‌آید، حاصل گفت‌وگو با ایشان است.

● محور اصلی صحبت‌های ما جایگاه مشاوره در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است. نگاه سند تحول بنیادین به جایگاه مشاوره در مدارس کشور چیست؟

○ تحول بنیادین آموزش و پرورش همواره یکی از مطالبات جدی مقام معظم رهبری، جامعه فرهنگی و مردم ما بوده است. پیش از این، آموزش و پرورش بیشتر وارداتی بوده اما امروزه براساس منابع و مبانی اسلامی و فرهنگ خودی و متناسب با نیاز روز و شرایط زمان و با توجه به ضرورت‌ها و نیازها، به‌عنوان یک مطالبه مطرح شده است. خوشبختانه با کار عظیمی که در آموزش و پرورش انجام شده، این سند هم به جهت مبانی و حیاتی، فلسفی، علمی و هم به جهت تصویب، از مراجع ذی‌صلاح عبور کرده و اجرای آن آغاز شده است. می‌توان گفت سند تحول بنیادین، قانون اساسی آموزش و پرورش است.

البته باید به این نکته توجه کرد که وقتی سندی تدوین و تصویب می‌شود، بی‌درنگ باید اجرایی شود نه اینکه راکد، معطل و ایستا باشد بلکه باتوجه به تغییر و نیازهای جدید، آن را باید سندی پویا و رو به جلو دانست. به نظر من، مشاوره در سند تحول بنیادین از جایگاه خوبی برخوردار است. اگر به کلیات سند نگاه کنیم، معلم معادل مربی دیده شده و مربی پرورش‌دهنده است اینکه موضوع اصلی تربیت را «هویت» عنوان کرده‌اند و شایستگی‌های خروجی آموزش و پرورش را تعقل، تفکر، ایمان، عمل، علم و اخلاق لحاظ کرده‌اند یعنی دغدغه مشاوره محور جهت‌گیری عملی سند است. این سند ویژگی‌های مهمی دارد؛ مانند بحث نظام‌مند بودن، یکپارچگی و توجه به نیازهای دانش‌آموزان. جایگاه مشاوره هم به شکل مستقیم و هم غیرمستقیم در سند دیده شده است.

● واضح تر و مستند بگویید!

○ در ۱۲ راهکار به مشاوره اشاره شده و از میان آن‌ها پنج راهکار به‌طور مشخص به ارائه خدمات مشاوره در همه پایه‌های تحصیلی، طراحی و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی و استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی اشاره کرده است. این نشان می‌دهد که در سند تحول، جایگاه نظام راهنمایی و مشاوره کشور در سطح آموزش و پرورش به‌خوبی دیده شده است. در واقع، در سندی که جهت‌گیری‌های اساسی آموزش و پرورش را فطرت توحیدی هر فرد تعیین می‌کند، به خدمات مشاوره توجه شده است. سند تحول بنیادین در مواردی هم به شکل غیر مستقیم به خدمات

گفت‌وگو با عزت‌الله فولادی

رئیس کمیته تخصصی مشاوران مدارس انجمن مشاوره ایران

گفت‌وگو: نصرالله دادار

مشاوره اشاره کرده است؛ آنجا که به انتظارات از نظام آموزش و پرورش، نیازهای دانش‌آموزان، انعطاف‌پذیری و طراحی برنامه‌های تربیتی و آموزشی اشاره شده است. در اینجا به‌طور طبیعی مشاور به عنوان یک عامل انسانی مؤثر، متعهد و با دانش می‌تواند نقش راهنما، تسهیل‌گر، مشورت‌گر، تشخیص‌دهنده وضعیت و موقعیت، برنامه‌ریز، و آسیب‌شناس را ایفا کند. شاید برخی از این راهکارها نیازمند مشارکت و دقت نظر صاحب‌نظران این رشته باشند و در آنجا مشاوران برای خود نقشه‌ای ترسیم کنند و کمک کنند که این تحول اتفاق بیفتد.

من فکر می‌کنم در هدف عملیاتی ۲۱ بازنگری و باز مهندسی ساختارها و رویه‌ها و روش‌هاست و در راهکار ۳-۲۱ و ۴-۲۱ به بحث مشاوره و نظام راهنمایی و مشاوره به شکل اساسی پرداخته شده است. راهکار ۳-۲۱ به طراحی و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی و استعدادیابی به‌منظور هدایت دانش‌آموزان به سوی رشته‌ها، و مهارت‌های مورد نیاز حال و آینده کشور متناسب با استعدادها، علاقه‌مندی و توانایی آنان اشاره دارد.

به نظر من، استقرار نظام هدایت تحصیلی و استعدادیابی یکی از کارهای بزرگ، اساسی و پیچیده است و در حال حاضر در نظام آموزشی و نظام آموزش عالی دچار چالش‌های اساسی در این زمینه هستیم. اگر به برخی از ترک تحصیل‌ها و عدم کارآمدی دانش‌آموختگان در برخی از رشته‌ها دقت کنیم، می‌بینیم که منشأ آن‌ها عدم شناسایی استعداد و رغبت و علاقه و عدم هدایت تحصیلی درست و دقیق است.

در راهکار ۴-۲۱ آمده است: «استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی براساس مبانی اسلامی و افزایش نقش معلمان در این زمینه و به‌کارگیری مشاوران متخصص برای انجام وظایف تخصصی در همه پایه‌های تحصیلی.» این راهکار چند نکته دارد: اول اینکه استقرار نظام راهنمایی فراتر از طراحی و تدوین است. یعنی همه مراحل باید پشت‌سر گذاشته شوند تا به استقرار نظام راهنمایی و مشاوره در تمام دوره‌های تحصیلی برسیم.

نکته بعد، به‌کارگیری مشاوران متخصص برای انجام وظیفه تخصصی در همه پایه‌های تحصیلی است.

نکته آخر بحث مشارکت معلمان است که در نظام راهنمایی و مشاوره می‌تواند مفید و اثرگذار باشد.

● آیا سند برای محقق ساختن هدایت تحصیلی و شغلی در مدارس کشور هم راهکارهای خاصی ارائه کرده است؟

تفاوت تغییر با تحول در این است که تحول، عمیق، مستمر و پویاست. اینکه شما انتظار داشته باشید کار آموزش و پرورش طی یک دوره کوتاه شش ماهه، یک ساله و حتی چند ساله جواب بدهد، واقعا امکان‌پذیر نیست. به هر حال، یکی از ویژگی‌های آموزش و پرورش زمان‌بر بودن آن است. آنچه مهم و قابل توجه است، این است که سند جهت‌گیری‌های اساسی و کلی نظام آموزش و پرورش را مشخص می‌کند. یکی از ارکان و مؤلفه‌هایی که در این سند به آن توجه شده، نظام راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش برای ارائه خدمات تخصصی به دانش‌آموزان است.

پاسخ این سؤال که آیا وضعیت موجود ما همان وضعیت مطلوب ماست،

طبیعتاً منفی است. ما تا رفع پیچیدگی‌ها، تحقق اهداف سند و دستیابی مسئولان آموزش و پرورش به این اهداف فاصله زیادی داریم.

یکی از مؤلفه‌های اساسی تحول بنیادین نیروی انسانی است. شما اگر برنامه‌های قوی یا ضعیف را به نیروی انسانی کارآمد و پویا بدهید، می‌توانید انتظار داشته باشید که برخی از ضعف‌های عمده آن گرفته شود اما اگر یک برنامه خیلی قوی و همه‌جانبه‌نگر را به گروهی از نیروی انسانی بدهید که انگیزه و مهارت کافی نداشته باشند، نباید انتظار داشته باشید که اهداف برنامه محقق شود. در این سند یکی از زیر نظام‌ها بحث نیروی انسانی است؛ باید به این نکته توجه کرد که برای تحول بنیادین باید نیروی انسانی تربیت شود و برای همکاران، معلمان و مدیران دوره‌های آموزشی ویژه برگزار گردد. علاوه بر این خودشان هم باید تلاش داشته باشند که جهت‌گیری‌های سند را به‌خوبی درک کنند. یکی از مسئولیت‌های همه افرادی که در آموزش و پرورش خدمت می‌کنند، این است که این سند را خوب درک کنند، بشناسند و زوایای پیدا و پنهان آن را خوب شناسایی کنند؛ چون تک‌تک افرادی که به‌عنوان عامل انسانی در آموزش و پرورش فعالیت می‌کنند، در این سند می‌توانند نقش ایفا کنند. بنابراین، بعضی از چیزهایی که در برخی از مدارس مثلاً غیردولتی‌ها یا مدارس خاص قابل مشاهده است، ممکن است با سند همخوانی نداشته باشد ولی در جهت‌گیری‌های اصلی تلاش بر این است که با سند همسو شود.

طبیعتاً این سند نیازمند طراحی برنامه‌های اجرایی است؛ به‌طوری که برخی از ساختارها مجدداً بازنگری و باز مهندسی شوند. در راهکار ۴-۲۱ به صراحت به استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی و به‌کارگیری نیروی متخصص اشاره شده است. رسیدن به این هدف و موقعیت نیازمند زمان و طرح‌های جامعی است که بتواند در بحث تربیت نیروی انسانی مشاور مؤثر باشد. اگر این اتفاق بیفتد، طبیعتاً می‌توانیم امیدوار باشیم که به محتوا و ماهیت سند، که تحول بنیادین است، برسیم.

● براساس دانش و تجاربی که در زمینه مشاوره در مدارس دارید، چه راهکارهایی را به مشاوران مدارس پیشنهاد می‌کنید؟

○ راهنمایی و مشاوره سه بعد اصلی و اساسی دارد. «راهنمایی و مشاوره سازگاری»، «راهنمایی و مشاوره تحصیلی» و «راهنمایی و مشاوره شغلی». این سه در هم تنیده‌اند و خدمات مشورتی که مشاوران می‌توانند در مدرسه به اولیای مدرسه و اولیای دانش‌آموزان ارائه دهند، ذیل این سه بعد قرار می‌گیرند. برای راهنمایی و مشاوره تعاریف و خصیصه‌های مشخصی وجود دارد. ما زمانی که می‌خواهیم به‌عنوان مشاور به دانش‌آموزان یا مراجعتمان مشاوره دهیم، طبیعتاً باید مهارت‌هایی داشته باشیم یا کسب کنیم. بخشی از این مهارت‌ها و فنون را در رشته‌های دانشگاهی و دوره‌های بازآموزی و کارورزی که در دوران تحصیل و حین اشتغال می‌گذرانیم، به‌دست می‌آوریم. بخشی از مهارت‌ها هم دانش و اطلاعاتی است که ما به‌عنوان مشاور باید نسبت به محیط و اجتماع داشته باشیم. اگر این شناخت وجود نداشته باشد، مشاور نمی‌تواند راهنمای خوبی برای دانش‌آموزان در هر سه بعد باشد؛ یعنی، چه در بعد سازگار شدن دانش‌آموزان با خودشان و محیط اطرافشان و

عکس: غلام رضا بهرامی

راهنمایی و مشاوره سه بعد اصلی و اساسی دارد: راهنمایی و مشاوره سازگاری، راهنمایی و مشاوره تحصیلی، و راهنمایی و مشاوره شغلی که این سه در هم تنیده‌اند

دیگرانی که با آن‌ها در ارتباط‌اند، چه در حوزه تحصیل. خصوصاً که با توجه به پیچیدگی‌های امروز جامعه ما و دنیا و بحث جهانی شدن و سیر جهانی اطلاعات، یک نوجوان نمی‌تواند براساس اطلاعات چند سال گذشته خود عمل کند.

پس نیازمند آن است که به‌روز باشد. بسیاری از صاحب‌نظران از مشاوران به عنوان کارشناس اجتماعی یاد می‌کنند. پس مشاور باید در زمینه مسائل اجتماعی هم آگاهی و شناخت کافی داشته باشد تا بتواند محیط اجتماع خود را خوب بشناسد و خوب تجزیه و تحلیل کند و تغییرات و تحولات پیش رو را پیش‌بینی کند و در زمان مناسب دانش‌آموزان را راهنمایی کند تا اهداف مشاوره‌ای محقق شوند.

طبیعتاً این پیچیدگی اجتماع و سرعت روزافزون دانش و مهارت در جامعه انسانی نقش مشاوران را بسیار اساسی و پیچیده و حساس می‌کند. اگر نتوانیم متناسب با تغییرات، پیش‌بینی‌های لازم را در حوزه راهنمایی و مشاوره بکنیم، نمی‌توانیم به شکل خوب و دقیق و صحیح به مراجعان خود راهنمایی یا مشاوره ارائه کنیم.

وظایفی که بر شرم‌درد، بیشتر به رابطه مشاور و دانش‌آموز برمی‌گردد اما مشاوران ما همان‌طور که در پاسخ پرسش قبلی اشاره کردم، نقش‌های دیگری هم دارند. مثلاً اینکه بتوانند به‌عنوان تسهیل‌گر در فرایند رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان در فضای مدرسه نقش ایفا کنند. آن‌ها باید برای اولیای مدرسه هم مشورت‌گری داشته باشند و به مجموعه همکاران مدرسه مشورت دهند و زمانی می‌توانند در این نقش موفق باشند که سطوح دانشی و مهارتی بالا و به‌روزی داشته باشند. اگر دانش و مهارت نداشته باشند، نمی‌توانند بر فرایند آموزش و پرورش در مدرسه و اجتماع تأثیری مثبت داشته باشند.

● مشاوران مدارس چگونه می‌توانند از آسیب‌های اجتماعی در دانش‌آموزان پیشگیری کنند؟

○ مشاوره علاوه بر اینکه یک خدمت مبتنی بر یابوری است، مبتنی بر پیشگیری هم هست و پیشگیری هم مبتنی بر اطلاعات است. مشاوران زمانی می‌توانند در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی موفق باشند که این آسیب‌ها را بشناسند و از وضعیت موجود و پدیده‌های نامطلوب اجتماعی آگاهی داشته باشند. اگر این آگاهی وجود داشته باشد، می‌توانیم به سمت پیشگیری در سطوح مختلف برویم. پس لازمه موفقیت مشاوران در امر پیشگیری این است که در وهله اول خود به پیشگیری توجه کافی داشته باشند و ضمن شناسایی آسیب‌های فردی و اجتماعی، برای رفع آن‌ها برنامه‌ریزی کنند.

● مهم‌ترین آسیب‌ها و مسائل اجتماعی که امروز گریبان‌گیر مدارس ماست، چیست؟

○ مشکلات فردی و اجتماعی در همه دوره‌ها وجود داشته است. ما جامعه‌ای در حال تحول هستیم و همین موضوع آسیب‌هایی را پیش روی ما قرار داده است. شتابی که امروز در علم و فناوری وجود دارد، یکی از معضلات اساسی است که می‌تواند آسیب‌زا باشد و برای گروه کودک، نوجوان و جوان ما دشواری‌هایی ایجاد کند. مشاوران ما برای سازگار شدن یا کنترل برخی از این آسیب‌ها و چالش‌ها باید برنامه‌ریزی داشته باشند و نسبت به آن حساس باشند.

از جمله این آسیب‌ها می‌توانم به، بحث فناوری‌های نو اشاره کنم که

زمینه‌ساز برخی آسیب‌ها در گروه هدف ماست. بحث برخی از تعارضاتی که در خانواده وجود دارد. برخی از موضوعات هم به فاصله بین نسل‌ها مربوط است. با توجه به اینکه کودکان، نوجوانان و جوانان ما تجارب جدیدی دارند یا فضای جدیدی را تجربه می‌کنند، طبیعتاً ممکن است والدین اشراف کافی نسبت به برخی از این تغییرات اجتماعی نداشته باشند. عدم مدیریت و راهبری برخی از این تغییرات می‌تواند زمینه‌ساز برخی از آسیب‌های روانی و اجتماعی برای دانش‌آموزان باشد.

این آسیب‌ها متعدّدند. آمارها و تحقیقات به برخی از آن‌ها اشاره کرده‌اند. ولی من نمی‌خواهم وارد اعداد و ارقام شوم.

رفتارهای پرخطر و پرخاش‌گرانه هم در سطوح اجتماعی دیده می‌شود. برخی موضوعات نیز که به فرایند تحصیلی مربوط می‌شوند، نیازمند توجه جدی برنامه‌ریزان و مشاوران هستند.

اگر بخواهم جمع‌بندی کنم، یکی از آسیب‌ها، بحث مشکلات ارتباطی و روابط انسانی است. آسیب دیگر بحث عزت نفس بیرونی است که به‌ویژه در برخی از دختران دیده می‌شود. اگر عزت نفس منشأ درونی داشته و مبتنی بر توانمندی‌های ما باشد، مثبت است ولی امروز ما مفهومی را می‌بینیم که مصادیق آن قابل مشاهده هم هست و آن این است که ما به‌دنبال خود ارزشمندی در بیرون از خود هستیم. زمانی که این اتفاق می‌افتد، از ظاهر فرد تا اینکه در چه محلی زندگی می‌کند یا چه نوع وسیله و منزلی دارد، همه را می‌تواند شامل شود. این خود می‌تواند زیربنای برخی آسیب‌های اجتماعی باشد. بنابراین، فکر می‌کنم باید به مسئله عزت نفس مشروط یا بیرونی به‌عنوان یک چالش جدی توجه شود.

مسئله دیگر، موضوع کنکور و دانشگاه است. ما در دوره کارشناسی رقابت بیش از یک میلیون نفر را داشتیم اما افزایش پذیرش دانشگاه‌ها، این رقابت به دوره‌های تکمیلی منتقل شده است.

در بحث کنکور، ما با پذیرش ۶۰ به ۴۰ دختران نسبت به پسران روبه‌رو هستیم. این هم نکته‌ای است که باید به آن توجه کرد. نه اینکه تحصیل دختران چیز بدی است؛ نه، خیلی خوب است و با توجه به نقشی که زنان و مادران در آینده دارند یک حسن است اما اینکه با برخی از مسائل فرهنگی ما گره می‌خورد و می‌تواند هرم اشتغال و تحصیل را تحت تأثیر قرار دهد، باید آن را آسیب‌شناسی کرد.

عدم توجه به مهارت‌آموزی یکی دیگر از چالش‌های اساسی است. با توجه به

خودارزشمندی بیرونی می‌تواند زیربنای برخی از آسیب‌های اجتماعی باشد

می‌گیریم، خودارزشمندی یا عزت نفسمان بیشتر خدشه‌دار می‌شود. پس بخشی از این موضوع به هنجارها و قواعد حاکم بر نظام آموزش و پرورش ما برمی‌گردد. در نظام آموزشی ما بیش از آنکه به فرایندها و به چگونگی انجام فعالیت‌ها یا مشارکت‌ها توجه شود، به خروجی توجه می‌شود و اینجا «فقدان خودارزشمندی» خود را نشان می‌دهد. زمانی که تأکید ما بر نمرات عالی و شماره یک بودن است، این اضطراب و فشار روانی می‌تواند آسیب‌هایی بر ما وارد کند.

زمانی که ما مورد قضاوت‌های مستقیم قرار می‌گیریم، آماده می‌شویم که از این قضاوت‌ها جان سالم به در ببریم. پس اگر می‌خواهیم از بخشی از این آسیب که به هسته اصلی شخصیت وارد می‌شود جلوگیری کنیم، باید فضای روانی و اجتماعی حاکم بر خانواده، مدرسه و دانشگاه بر اساس روابط انسانی و ارزش وجودی خود فرد باشد تا اینکه چه پوششی دارد، چه امکانات و چه نمره‌ای دارد. در مورد این قضیه باید کار بیشتری صورت بگیرد، اما مشاوران ما چگونه می‌توانند به این موضوع بپردازند، طبیعتاً چون مشاور رویکردی انسانی دارد و به همه استعدادها و توانمندی‌های دانش‌آموزان توجه می‌کند، می‌تواند با شناسایی توانمندی‌ها، زمینه شکوفایی و بروز آنها را در فضای اجتماعی و مدرسه فراهم آورد.

کار دیگری که مشاوران می‌توانند انجام دهند و جزء وظایف آنها هم هست، آموزش مهارت‌های مختلف حتی طراحی آزمون، شیوه‌های پرسشگری، مطالعه، تدریس و مدیریت کلاس به برخی از همکاران است. به هر حال، اگر مشاور یک فرد متخصص و صاحب‌نظر در زمینه مسائل روانی، تربیتی و حتی اجتماعی باشد، خیلی راحت می‌تواند برخی از این مهارت‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان را برای همکاران تبیین کند. شوراهایی که در مدرسه‌ها بین همکاران برگزار می‌شود، فضا و بستر خوبی است برای طرح این موضوعات و آسیب‌هایی که ممکن است به دلیل غفلت یا عدم تخصص یا دخالت و اظهار نظر افراد غیرمتخصص یعنی برخی از همکاران غیر روان‌شناس و غیرمشاور ایجاد شده باشد. مشاوران می‌توانند این موضوعات را گوشزد کنند.

نکته دیگر خود خانواده‌ها هستند که رکن اساسی در تعلیم و تربیت‌اند. اگر خانواده‌ها به شکل حقیقی به مشارکت گرفته شوند و شرایطی فراهم شود که هر از گاهی به مدرسه سرکشی کنند، برخی از زمینه‌هایی که به عزت نفس در خانواده و دانش‌آموز آسیب می‌زند، شناسایی می‌شوند. باید این زمینه‌ها را با والدین در میان گذاشت تا خانواده هم بتواند نقش اثرگذار خود را در این زمینه ایفا کند.

● شما فرمودید عضو هیئت مدیره انجمن مشاوره ایران هستید. این انجمن در کنار سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره، چه برنامه‌هایی برای تسهیل مشاوره و رفع مشکلات مشاوران در مدارس دارند؟ از انگیزه‌های تأسیس آن‌ها و اهدافشان هم بگوئید.

○ هم «انجمن مشاوره ایران» و هم «سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره»، سازمان‌هایی مردم‌نهاد یا ان‌جی‌ا (NGO) هستند. البته سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره دارای ساختار علمی و گسترده‌تری است. متخصصان در حوزه‌های صنفی خود نیازهایی دارند؛ از جمله ارتقای علمی و مهارتی و دفاع از برخی از حقوق صنفی خود. یعنی این انجمن‌ها چندوجهی

اینکه ماهیت استخدامی مدرک دیپلم تغییر یافته و استخدام نیروی انسانی به تحصیلات دانشگاهی گرایش پیدا کرده است، بحث رشته‌های تحصیلی و توجه به رشته‌های مهارتی باید جدی‌تر گرفته شود. خوشبختانه در برنامه پنجم به این موضوع توجه شده است و بحث مهارت‌آموزی (حداقل یک مهارت برای دانش‌آموزان) می‌تواند به مؤثر بودن و کارآمدی فارغ‌التحصیلان هم کمک کند. اگر به این موضوع توجه جدی نشود، در آینده با برخی مشکلات مواجه می‌شویم.

مشکلات تحصیلی و گرایش به مدرک هم وجود دارد. در واقع خیلی از علاقه‌مندان به دانشگاه بیشتر به قبولی در دانشگاه فکر می‌کنند. در حالی که علاوه بر بحث قبولی، بحث استعداد و رغبت فرد برای ادامه تحصیل و اشتغال می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. این تلاش برای صرفاً قبول شدن، باید به سمتی برود که دانش‌آموزان براساس استعداد و رغبت، رشته‌ها را انتخاب کنند تا هم برای خودشان مفید باشند و هم از به هدر رفتن سرمایه اجتماعی جلوگیری شود. این هم از مسائلی است که مشاوران و برنامه‌ریزان کلان ما باید به آن توجه داشته باشند.

● به نکته خیلی مهمی اشاره کردید که به نظر من شاید امری شایع در جامعه ایران است و آن بحث خودارزشمندی است. گاهی ضعف این موضوع را در نخبگان و کسانی که از تحصیلات بالایی هم برخوردارند، مشاهده می‌کنیم. من احساس می‌کنم عزت نفسی که در قدیمی (نسل اولی)‌ها هست، قابل مقایسه با بعدی (نسل سومی)‌ها نیست. آن‌ها عزت نفس بیشتری داشتند و از زندگی بهتر لذت می‌بردند چون خودشان را قبول داشتند. خودباختگی و وادادگی برخی عناصر ضعیف را ما داریم! ریشه این موضوع چیست؟ چرا ما در جامعه خود چنین مشکلی داریم؟ در مدرسه، مشاوران چطور می‌توانند عزت نفس بچه‌ها را تقویت کنند؟

○ سؤال خیلی خوب و گسترده‌ای را مطرح کردید. در فرهنگ، ادبیات، قرآن و روایات ما به موضوع «خودارزشمندی» توجه شده است و این مسئله جایگاه رفیعی دارد. فضای خانه و بعد مدرسه و فضای آموزش و پرورش ما می‌تواند این عزت نفس را ایجاد کند و رشد و توسعه دهد. اگر در هر مرحله‌ای در این دو فضا (خانواده و مدرسه) مشکلاتی وجود داشته باشد، طبیعتاً بر «عزت نفس» و «خودارزشمندی» افراد تأثیر مستقیم می‌گذارد. اما به شکل کلی، زمانی که ما بیشتر مورد قضاوت و ارزشیابی مستقیم قرار

این دو نهاد خود را به لحاظ علمی به‌روز کنند. نظر شما در این زمینه چیست؟

○ دقیقاً همین‌گونه است. شاید مهم‌ترین هدفی که در انجمن‌ها دنبال می‌شود، بحث ارتقای حرفه‌ای و مهارتی ذی‌نفعان است. البته اهداف دیگری هم هست؛ مثل رعایت اصول حرفه‌ای، شرایط احراز و نیز استانداردهای لازم، حقوق مراجعان و چگونگی ارائه خدمات که در انجمن‌ها پیگیری می‌شوند. همان‌طور که شما گفتید، این نهادها منابع معتبری هستند که می‌توانند به ارتقای حرفه‌ای و تخصصی مشاوران کمک کنند.

● چه پیامی برای مشاوران مدارس دارید؟

○ جا دارد در اینجا و با توجه به تجارب چندین ساله‌ام در حوزه مشاوره، به‌ویژه در وزارت آموزش و پرورش، به‌عنوان یک کارشناس بگویم که به‌دلیل برخی نوسانات و تغییر برنامه‌هایی که وجود دارد، مشاوران ما گاهی دچار خستگی و نگرانی‌هایی می‌شوند. جا دارد از زحمات و تلاش‌های صادقانه آن‌ها تشکر کنم و بگویم که هویت یک گروه حرفه‌ای به اعضای آن و رعایت اصول و چارچوب‌های حرفه‌ای وابسته است. ما در جامعه‌ای با فرهنگ و مختصات فرهنگی اسلامی زندگی می‌کنیم. رویکرد مشاوره کاملاً انسانی و یاورانه و مبتنی بر اصول فرهنگی است. بنابراین، در این زمینه از همه مشاوران می‌خواهم تلاش کنند و با ارائه خدمات مشاوره حرفه‌ای و بهینه، زمینه ارتقای روزافزون این حرفه را در سطح اجتماع و مدارس کشور بیش از پیش فراهم آورند تا با ارتقای این خدمات و نگاه تخصصی و حرفه‌ای و با پشتیبانی سند تحول، شاهد آن باشیم که مشاوران از جایگاه اساسی و تأثیرگذار بیشتری برخوردار می‌شوند.

هستند؛ هم بحث مسائل صنفی و هم مباحث حرفه‌ای و تخصصی دارند. اعضای «انجمن مشاوره ایران» را مشاورانی تشکیل می‌دهند که مدرک کارشناسی ارشد و دکترا دارند و به‌عنوان اعضای پیوسته فعالیت می‌کنند. هدف عمده این انجمن ارتقای حرفه‌ای مشاوران در سطوح مختلف است. اما «نظام روان‌شناسی و مشاوره» با توجه به قانونی که در مجلس مصوب شده است، ساختار و تشکیلات گسترده‌تری دارد و علاوه بر مشاوران، روان‌شناسان هم عضو آن هستند. بحث صدور پروانه، نظارت بر فعالیت‌های حرفه‌ای مشاوران و پیگیری برخی از موضوعات صنفی مشاوران و روان‌شناسان و همچنین حمایت از حقوق مراجعان بر عهده این سازمان است. هر دوی این نهادها مردم نهاد هستند و فعالیت‌هایشان را از طریق دریافت حق عضویت اعضا و برخی هدایایی که ممکن است از طرف دولت هم باشد، سازماندهی و اداره می‌کنند.

«انجمن مشاوره ایران» جزء انجمن‌های زیرمجموعه انجمن‌های علمی وزارت علوم است. اعضای هیئت مدیره‌اش توسط اعضا و با رأی مستقیم آن‌ها انتخاب می‌شوند. تلاش عمده این انجمن در جهت ارتقای حرفه‌ای مشاوران و حمایت‌های صنفی است. اخیراً کار خوبی که در این انجمن با ریاست خانم دکتر نوایی‌نژاد صورت گرفته، ایجاد کمیته‌های تخصصی انجمن است. یکی از این کمیته‌ها که مسئولیت آن بر عهده من است، کمیته تخصصی مشاوران مدرسه است که حدود ۲۰ نفر از مشاوران کشور مستقیماً در آن حضور دارند. من از همین‌جا از همه مشاوران، علاقه‌مندان و متخصصان این رشته که به حوزه مشاوره مدرسه علاقه‌مندند، دعوت می‌کنم که با حضور در این کمیته، بر غنای علمی و حرفه‌ای این کمیته بیفزایند و به رفع برخی از مشکلات حرفه‌ای مشاوران، به‌ویژه مشاوران مدرسه، کمک کنند.

امیدوارم «سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره» که اعضای شورای مرکزی ریاست آن به‌تازگی منصوب شده‌اند، از تجارب دوره‌های گذشته بیشتر بهره‌رسانی و از انجمن‌های علمی مشاوره و روان‌شناسی هم استفاده بهتر و بهینه را در جهت ارتقای خدمات حرفه‌ای مشاوره و روان‌شناسی در کشور ببرند. بیشترین کاری که به‌نظر می‌رسد این نظام انجام داده، در زمینه هم شکل کردن یا صدور پروانه یا نظارت‌های این‌چنینی است اما به‌نظر می‌رسد این خدمات یا فعالیت‌ها باید قدری گسترده‌تر شوند و برخی از موضوعات صنفی مشاوران و روان‌شناسان را پوشش دهند و هر دو نهاد هم به آن‌ها بپردازند.

● مشاوران مدارس چگونه می‌توانند عضو «انجمن مشاوره ایران» یا «سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره» شوند؟ شرایط عضویت در این انجمن و سازمان چیست؟

○ در انجمن مشاوره ایران عضویت‌های مختلف شامل عضویت پیوسته، دانشجویی و افتخاری داریم. کسانی که در رشته‌های مشاوره و حتی برخی شاخه‌های روان‌شناسی تحصیل کرده باشند، می‌توانند عضو انجمن مشاوره ایران شوند. سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره هم به همین شکل است و کسانی که دارای تحصیلات کارشناسی ارشد یا بالاتر در رشته‌های مشاوره و روان‌شناسی هستند، می‌توانند عضو شوند. البته کارشناسان هم می‌توانند عضو شوند اما نوع عضویتشان متفاوت است.

● فکر می‌کنم این انجمن و سازمان محل خوبی برای به‌روز کردن دانش مشاوران است؛ یعنی مشاوران می‌توانند با برقراری رابطه با

